

NÉPNEVELŐ.

KATH. NEVELÉS-OKTATÁSÜGYI KÖZLÖNY.

Megjelenik a szünetidőt kivéve havonként kétszer egy íven. Előfizetési ár egy évre 2 frt, fél évre 1 frt. Egyes szám ára 10 kr.

Szerkesztik:
ERNYEI LAJOS és Dr. KOMLÓSSY FERENC.
Kiadó laptulajdonos:
ZELLIGER JÓZSEF.

Az előfizetések, valamint a lap szellemi részét illető közlemények a „Népnevelő” kiadóhivatalához Nagyszombat-ba küldendők.

TARTALOM: A népiskolai oktatásról. Roth József. — Levelezés. — Az iskolába járó gyermekek összehívására nézve következő rendelet kelt: — Irodalom. — Vegyes. — Szerkesztői üzenet.

A népiskolai oktatásról.

Tankerületem összes felekezeti, valamint községi iskolai hatóságaihoz:

A nagyméltóságú vallás- és közoktatási miniszter ur f. é. aug. 9-ikén 1046. sz. alatt kelt meghagyása következtében a következőket vagyok bátor önnek tudomására hozni.

Hazánk vallás- és közoktatási minisztere hozzám intézett imént jelzett leiratában méltányolva ismeri el azt, hogy hazánk legtöbb vidékén a népiskolai oktatás ügyében szembetűnő haladás mutatkozik, melynek előidőzésében kétségkívül a néptanítóknak, valamint a népiskolai hatóságoknak is méltánylandó részük van. De midőn a miniszter ur egyfelől örömmel látja, hogy a tanítók nagy részénél föl van ébredve az okszerű tanításbeli jártasság megszerzésére való törekvés, mely törekvést a tanfelügyelők is igyekeznek nem csak ébren tartani, de helyesen irányozni is, ugy másfelől nem titkolhatja el azt sem, hogy egészben véve a tanítás irányával, menetével s végeredményével még sem lehet megelégedni, azt tapasztalván ugyanis, hogy a tanítók nagy része buzgóságát bizonyos irányban helytelenül pazarolja el, igen sokat akarván tenni a jóból, a helyett, hogy az elérhető jót teljes mértékben igyekeznék valósítani. E jelenség okát pedig a miniszter ur abban találja, hogy a népiskolai tanítók általában véve nincsenek kellőleg tájékozva tulajdon-

képeni föladatuk iránt s különösen azzal nincsenek tisztában, mely tantárgyakat tevének tanításuk közép- és sulypontjává.

A népoktatási törvény 55. §-a számos tantárgyat tűz ki a népiskolai oktatás anyagául, de nem azért, hogy a tanítás e tantárgyak széles terén tervtelenül szerte kalandozzon s tüntetőleg csillogtassa a növendékek feleleteiben a tanítónak azokban való jártasságát. A népiskola föladata a nép gyermekeinek fölvilágosítása, a zsenge elmék képzése, a kijelölt tantárgyak mindenikének kevés, de jól megválogatott és tervszerűleg rendezett anyaga által. A tanítók nagy része azonban arra igyekszik s abban keresi az érdemet, hogy a gyermek a tananyagból minél többet, habár megemésztetlenül s értelem és öngondolkodás nélkül sajátítson el. E téves irány megszüntetésére hatni s a tanítókat eljárásukban helyesen vezetni első sorban a tanfelügyelők vannak hivatva. Minthogy azonban a tanfelügyelők tankerületeik összes iskoláit a tanév kezdetén mindjárt nem látogathatják meg, annál fogva ő nagyméltósága elrendelte, hogy mielőtt a tanfelügyelők személyesen érintkezhetnének az illető iskolai hatóságokkal és tanítókkal, az imént mondottakat, valamint a miniszter ur által alábbi pontozatokban megállapítottakat még a tanév kezdete előtt körlevélileg tudassák, fölkérem tehát cimedet, hogy az imént elmondottakat, valamint az alább következő pontozatokat beható tanulmányozás

tárgyává téve, azokat hatósága alá tartozó tanítóival közölni, mind azon követelményeknek pedig, melyeket a minister úr a törvény értelme alapján az alábbi pontozatokban körvonaloz, a lehetőleg megfelelni igyekezzék, népoktatás ügyünk lehető emelése tekintetéből a minister úr a következőknek keresztülvitelét rendeli el:

1. A népiskolai oktatás legelső és legfőbb feladata a folyékony és értelmes olvasásra, a tiszta és szabatos írásra s a számvetés négy alapmivelének ész- és írásbeli elsajátítására és begyakorlására irányul; mert az írás és olvasás a kulcsa és eszköze minden további ismeretszerzésnek és gyarapításnak, a számvetés pedig a mellett, hogy gyakorlatilag mindenkinek mindennapi szükségét képezi, a legnagyobb mértékben figyelemébresztő és észfejtő tantárgy.

A népiskolai oktatás közép és sulypontját ennél fogva az értelmes és folyékony olvasásra, szóknak és gondolatoknak írásban való helyes kifejezésére és a számvetésben való biztosság megszerzésére kell fektetni. E három tárgynak kell uralkodni a népiskolai oktatás egész hat — illetőleg kilenc évi tanfolyamán. Az első években a gépies olvasás, összekötve az írás elemeivel, (írva-olvasás) a további években az olvasás és írás folytonos gyakorlása, összekötve a nyelvtani szabályokkal és a számvetés először fejben s a számjegyek írásával, kis szám-csoportokban, majd mindig magasabb körben, ezek teszik ki úgy a rendes, mint az ismétlő iskola tananyagának túlnyomólag nagyobb részét.

Az olvasás és a nyelvtan tanításával kapcsolatosan taníthatják s kell is tanítaniok a tanítóknak a törvény 55 §-ában rendelt többi tantárgyakat, a földrajzot és történelmet, a természetrajz és természet-tan elemeit, a polgári jogokat és kötelelességeket stb., melyeknek a népiskolában szükséges mértéke részint magukban az olvasókönyvekben, az ügyes és a tárgyakban kelően jártas tanító által majdnem észrevétlenül, az olvasatás közben s az azt kísérő magyarázás által a növendékeknek átadható s általuk kikérdezés, az olvasottak is-

métlése és saját szavaikkal való felmondása által elsajátítható. Így a tanító még ezek tanítása közben is mindig az olvasás és írás, a nyelvtan és a fogalmazás gyakorlatával foglalkozik s ezek keretében adhatja elő és öntheti a gyermekebe a többi tantárgyakból is a legszükségesebb tudni valókat. Ezek mellett a számvetés tanítása önnálló vezetést és gyakorlatot igényel.

2. Minthogy a mindennapi iskolába járó gyermekek, ha kötelezettségüknek rendszeren megfelelnek is, 12 éves korukban lépnek ki a tanulás rendes tolymából, tehát oly korban, mikor addig szerzett ismereteiket könnyen eltelejhetik, hogy ezen ismereteik kárba ne vesszenek, sőt gyarapodhassanak, az ismétlő iskolák felállítása, ott a hol ilyenek még nincsenek, az illető iskola fenntartó községek, hitközségek és testületek szoros kötelelessége, nemkülönben kötelesek az ismétlő iskola pontos látogatását is a mindennapi iskoláztatással egyenlő mértékben eszközöltetni.

3. Az ismeretek elméleti uton való megszerzése csak akkor levén valóban gyümölcsöző, ha a mindennapi élet gyakorlati céljaira is alkalmaztatnak a szerzett ismeretek, oda kell tehát hatni, hogy különösen a kézi munka megszerettetése és kiváló ápolása által az lehetőleg már a népiskolában megtörténjék.

A végből ott, ahol még nem volnának a népiskolák mellett kertek, ezek felállításának, hogy azokban a tavaszi és nyári hónapokban a gyermekek a gazdasági gyakorlatokban különösen a fa-, méh- és a hol lehet a selyemtenyésztésben, a leányok pedig különösen a konyhakertészetben oktattassanak; az őszi és téli hónapokban pedig a vidék viszonyaihoz képest valamely kézi munkában s a házi ipar egynémely ágában gyakoroltassanak.

Különösen kiváló gondot kell pedig fordítani arra, hogy a leányok a női munkák legszükségesebbjeire kivétel nélkül megtanítassanak s e végből, a hol csak lehet, külön munkamesternők fogadtassanak, a hol pedig erre még megszorítással sin-

esen mód, mindenesetre a kézi munkákban is jártas elemi tanítónők is alkalmaztassanak.

A munkának és a munkaszeretetnek magában is végetlen fontosságán kívül annak szellemi s erkölcsi haszna is kiszámíthatatlan lévén, nagyon szükséges, hogy a népiskolai oktatás a munka oktatással mindenütt kiegészítessék.

Mindezekon kívül hivatott ministeri rendelet meghagyja azt is, hogy a még magyarul nem tudó tanítók a magyarnyelvet folyton szorgalmasan tanulják és azt iskoláikban is kiváló gonddal tanítsák. Hogy pedig a fentebb elősorolt teendők minden irányban kellő eredménnyel végeztessenek, a törvény 54. §-ában megszabott szorgalom időt falun legalább 8 városban legalább 9 hónapon át szigoruan meg kell tartani, a tanköteles gyermekeknek pedig pontosan kell az iskolába járni, szorgalmasan tanulni; magától értetődvén, hogy a tanítóknak a szorgalmas oktatás levén legfőbb kötelességük. A szorgalmi időre nézve megjegyzendő még az, hogy a községek azt, a törvényben meghatározott minimumon túl is, az évnek lehetőleg 10 hónapjára is kiterjeszthetik, mint az hazánk több nagyobb városainál már gyakorlatban van.

A midőn pedig mindezeket cimed figyelmébe a legmelegebben ajánlanám, egyúttal fölkérem, hogy befolyása egész erejével oda törekedni igyekezzen, hogy a minister úrnak népoktatásunk emelésére célzó emetézkedései a lehetőleg foganosítassanak

Elkerülhetetlenül szükségesnek tartom pedig, hogy jelen köriratom nemcsak az iskolaszékek, hanem különösen az egyes felekezeti tanítói értekezleteken, nem különben az iskola igazgató lelkészek urak rendes őszi összejövetele alkalmával is fölolvastassék és behatóan tárgyalassék.

Ha valaki, úgy a tanfelügyelő ismeri legjobban azon számtalan nehézségeket, melyek a fentebb előadottak foganosítását nem csak akadályozzák, de gyakran lehetlenné is teszik, s ha egyebeken kívül csupán az iskolakertek fölállításának nehézségét veszem is tekintetbe, úgy be kell ismer-

nem, hogy mind az illető községek és hitközségek, mind az iskolaszékek s iskolaigazgatókra nehéz föladat vár; de erős lévén bennem azon hit, hogy szilárd akarat, kitartás, buzgóság és ügyszeretet mellett lassanként le lehet győzni minden akadályt, azon reményben zárom be jelen soraimat, hogy cimed édes hazánk kulturális állapotának lehető emelésére irányzott fentebbi föladatát minden csüggedés nélkül hazafiúi készséggel s lehető erélylyel fogja teljesíteni. Népkövelésünk fölkezt bajnokai: a tanítók, pedig híven fogják követni mindazon utmutatásokat, melyeket hazánk közoktatásügyi miniszterének a népoktatás lehető emelését célzó legutóbbi rendelete tartalmaz.

Róth József,

pozsonymegyei tanfelügyelő.

Levelezés.

Trubin, 1883 évi okt. hó 10 én.*)

I.

A beszterecebánya egyházmegyei r. k. tanítók egylete, ez évi június hó 19-én (lásd a „Népkövelő“ 12. sz.) megalakult; alapszabályai ministerileg jóváhagyattak és megerősítettek és miután 100 felül egyleti tagot számlál, az ez évi II-ik orsz. tan. képv. közgyűlésen is, két képviselő által képviseltetett.

Ez egyházmegyei r. k. tanító egylet alapszabályai értelmében (6. §.) minden esperesi kerület kör-egyletet képez, mely félévkenként értekezletet tart, saját tisztikrával bir, tanácskozásairól vezetett jegyzőkönyvét pedig mindig a központi bizottsághoz köteles betérjeszteni.

A bars-szent-kereszti esperesi kerület tanítói köre, az egyházmegyei egylet alapszabályai értelmében tartandó őszi értekezletet (a mely értekezlet azelőtt is, az egyházmegyei fötanhatóság rendelete folytán szokásosan megtartatott) ez évi szept. hó

*) Tárgyhalmaz miatt csak most közölhetjük. Ha egyszer annyi előfizetőnk volna, lapunk havonként háromszor jelenhetnék meg. Uram pillants!

A szerk.

16*

29-én az egylet székhelyén, Bars-Szt.-Kereszten tartá meg, melynek főbb pontjai a következők:

Az értekezlet napján 9 órakor, főt. Chrásztek Mihály, esperes tanfelügyelő elnök ur, Sz. Lélekröli ünnepélyes misét végzett, mely alatt a tanítói kar négy hangra énekelt. Szent mise után, az egylet tagjai, a bars-sz.-keresztí r. k. iskola helyiségeibe gyűltek össze, hol az elnök ur, rövid megnyitó beszédje kíséretében, a gyűlést megnyitottak nyilvánította. Szíves örömeinek adá kifejezést, hogy az egylet tagjai, dacára annak, hogy ez évben fölhívására, fontos okok és körülmények miatt, már is kétszer gyülekezetet tartottak, még is oly nagy számmal az értekezleten részt vesznek; körülvonaloza az értekezlet megbeszélendő tárgyait és fölhívta a tagokat, az egylet folytatólagos tiszti karának, u. m. társ-elnök, jegyző és pénztáros választására. Ilyenekül egyhangulag megválasztattak: társelnökül Viszth József bars-szt. keresztí, jegyzőül Bielek Bor. Károly trubini és pénztárosul Záborszky Lajos felső-zsdányi r. k. főtanítók.

Ez után következett a múlt évi, őszi tanítói értekezlet jegyzőkönyvének és Bielek B. K. feladatára, az egyházmegyei főtanhatóság részéről visszaküldött bírálatnak olvasása. A jegyzőkönyv megjegyzés nélkül tudomásul vétetett, bírálat végzése pedig: tökéletes kidolgozás és dícséretes jóváhagyás.

Miután a besztercebányai egyházmegyei r. k. tanító-egylet, a II-ik orsz. tan. kép. közgyűlésre egyik megválasztott képviselője épen e kör-egylet tagja (Bielek B. Károly) ft. elnök ur által fölhívott az előleges, beszámoló beszéd megtartására, mire a jelzett képviselő a II-ik orsz. tan. képviselői közgyűlés lefolyásáról, illetve határozati javaslatairól s véleményeiről részletes, a jelenlévők által éber figyelemmel kísért jelentést terjesztett elő, melyért a gyűlés által jegyzőkönyvileg megdícsértetett.

Erre következett a 10—10 arany frankos jutalmak kiosztása.

Ugyanis ft. Chrásztek Mihály, tanfelügyelő elnök ur, a ki nem csak mély tudományu theologus és praktikus paedagogus, hanem mint szenvedélyes gyümölcs-termesztő s terjesztő is országsszerte ismeretes és a kinek csinosan berendezett, jó-fekvésű kertje, nem annyira nagyságát de minőségét tekintve, a felvidéken ritkítja párját, abbeli alapos meggyőződésében, miszerint a gyümölcsfatermelési hajlam a köznépnél, csak akkor fog kellő mérvben terjedni, ha első és föltétlen sorban a tanítók példaadásul, a gyümölcsfa termelésével tényleg sokszerüleg foglalkozandnak; e célból saját kerülete tanítói ebbeli buzgósága s érdeklődése fölbresztésére, múlt évi, őszi tanértekezleten három 10—10 arany frankos jutalmat tűzött ki 1) olyan tanítónak, a kinek legtöbb csemetéi és oltványai lesznek; 2) a ki ez évben az oltást legtöbb tanítványával begyakorolta; 3) a ki ez értekezletre, saját termesztett fáiból, legszebb és kellő megnevezéssel ellátott gyümölcsöt hozand.

Tanfelügyelő elnök ur, a két első föltétel állapotáról, a vizsgák alkalmával, személyesen győződött meg, a 3-ik jutalmat illetőleg pedig, a gyűlésből kinevezett 3 tagu bíráló bizottság ítelt.

A jutalmak kiosztása a következő:

Az elsőt kapta Záborszky Lajos, felső-zsdányi főtanító; másodikat Viszth József, bars-szt.-keresztí főtanító. Bielek és Búzalka, moesári tanító urak megdícsértettek. Harmadikat kapta Ruiszel A. vieszkai tanító. Megdícsértettek és 2—2 palack kitünő egri ó-borral megajándékoztattak Filkorn József nagylovesai és Hyros Sándor presztavlakai tanítók.

Fogadja ft. tanfelügyelő elnök ur, ügybuzgósága és áldozatkészsége nyilvánulásaért az egylet nevében legszivélyesb köszönönetemet.

A jutalmak kiosztása után Záborszky Lajos olvasta ez értekezletre kitűzött és kimerítően kidolgozott munkáját: „A népiskolai tulterhelésről“ és ennek beszüntetendő módjairól a mely, megbírálás vé-

gett, az egyházmegyei főtanhatósághoz be-
terjesztetett.

Bielek B. Károly fölhívást tett a je-
lénvőkhez, Cinkó József lutilai, nemrég
tűzkárosítással nagyon is érzékenyen sujtott
tanító-kartárs fölsegélyezése iránt.

Következett a tagsági díjak befizetése, s
végül főt. tanfelügyelő elnök ur fölhívja a
jelenlévőket, miszerint a bekövetkezendő
iskolai évet okvetlenül október 3-ával kezd-
jék meg (mert t. i. régi, kiváltságos(?)
szokás szerint az iskolai év mi nálunk
csak karácsonykor kezdődött és husvétal
végződött); — jelenti, hogy méhészeti, vándor-
tanító Valló ur, okt. 2-án Bars-Szt.
Kereszten előadást tartand, melyre az ér-
tekezlet tagjait meghívja s meghagyja to-
vábbá a tagoknak, miszerint iskoláikban
a magyar nyelvet gyökeresebben tanítsák;
és utasítja, miszerint a netán szükséges tan-
könyvek s eszközöket a „Szent-István“
társulatnál annál is inkább rendeljék meg,
miután itt a Szent-Béla“ egyesület által
kiadott könyvek is megszerezhetők, ajánlja
Zelliger tankönyveit és a „Népe-
nevelő“ pártolását, melyből egy „A
népnevelők mint rendőrök“ c. cikket,
saját véleménye s megjegyzései kíséretében
olvasott föl s miután a jelenlevőknek tü-
relmükért (3½ óra hozzat ültünk) köszönet-
tét nyilvánította, az értekezletet bezárta.

Bielek Bor. Károly,

főtanító, a kör-egyesület jegyzője.

II.

Főtisztelendő Szerkesztő ur!

F. hó 27-én a csejtei esperesi kerület-
ben lévő róm. kath. tanítók megtartották az
őszi körgyűlést Pöstyénben, ft. Ponner
János kerületi tanfelügyelő elnökle-
te alatt. A veni sancte és szent mise után
bevonultunk az ottani r. kath. iskolába, a
hol minket elnök úr rövid, de vázlatos be-
szédjében üdvözölve; egyszersmind örö-
mét fejezte ki, hogy oly szép számmal je-
lentünk meg. Mert kivétel nélkül mind-
nyáján jelen voltunk, mintha mindegyikünk

sejtette volna, hogy valami fontos tárgy-
ról értekezni fogunk.

A jegyzőkönyv átolvasása és hitelesí-
tése után sok mindenféle tárgy került tár-
gyalás alá. Mi közben azon kérdést intézte el-
nök ur a körgyűléshez, akarnánk-e a most ala-
kuló „országos kath. segély alap“-nak tag-
jai lenni? — Miután elnök ur — ki na-
gyon is fáradozik a tanítás mezején — az
országos tanítói segélyalaprak célját és
üdvhatását kifejtette, éljenzés közt s egy-
hangulag mindnyájan annak tagjaivá lettünk.
(Megjegyzendő, még azok is, a kik az
Eötvös-alaprak tagjai voltak.)

Báresak minden körgyűlésnek oly el-
nöke volna, akkor bizton számíthatunk,
hogy az „Országos kath. segély alap“ gyü-
mölésöző lesz!*) Vág-Ujhely, 1883. évi okt.
29. Z u b e k J ó z s e f, néptanító.

III.

Mélyen tisztelt Szerkesztőség!

Az Érsekujvárvideki r. k. népnevelők
egyesületének érsekujvári járásköre, e hó
25-ikén Érsekujvárott tartotta körgyűlését.

Ha azt írom, hogy e körnek el-
nöke az érsekujvári plebános ur tartott
lelkes beszédet a szép számmal egybegyűlt
tagokhoz, talán beválik tudósításom bekez-
désének, de én ennél sokkal többet akarok
mondani s azt mondom, hogy ama beszé-
det Fábián ur ő nagysága mondta, mire a
nyájas olvasó kezében meghajlik e kedves
lap s ő egy pillanatra föltekintve, mondja :

*) Örvendünk e tudósításnak, báresak a hát-
ralelvő kerületi esperes urak is hasonlóan buzdulná-
nak az ügy iránt! Ha már Ó Eminentíája intézkedése
sem tud nekik imponálni, akkor mitehetjük a tol-
lat. De mégsem tesszük le, várunk ez év végeig,
azután pedig nyilvánosságra bocsátjuk azon leveleket,
melyeket egyesektől kaptunk, a kiknek keze meg
van kötve, akkor aztán megnevezzük az illető kerü-
leteket és azt is megemlítjük, hány esztendeje annál,
hogy gyűlést hívtak össze? Kérve kérjük az illető
urakat ne kényszerítsenek erre, hanem mozogjanak
már. Jobb most bár elkésve sorakozni, mint soha!
Szivesen elhallgatjuk a mulasztottakat, ha „mea
culpát“ sem mondanak, csak azt lássuk, hogy nem
„javíthatatlanok.“ A szerk.

29-én az egylet székhelyén, Bars-Szt.-Kereszten tartá meg, melynek főbb pontjai a következők:

Az értekezlet napján 9 órakor, főt. Chrászte k Mihály, esperes tanfelügyelő elnök ur, Sz. Lélekróli ünnepélyes misét végzett, mely alatt a tanítói kar négy hangra énekelt. Szent mise után, az egylet tagjai, a bars-sz.-keresztí r. k. iskola helyiségeibe gyültek össze, hol az elnök ur, rövid megnyitó beszédje kíséretében, a gyülést megnyitottnak nyilvánította. Szíves örömeinek adá kifejezést, hogy az egylet tagjai, dacára annak, hogy ez évben fölhívására, fontos okok és körülmények miatt, már is kétszer gyülekezetet tartottak, még is oly nagy számmal az értekezleten részt vesznek; körülvonaloza az értekezlet megbeszélendő tárgyait és fölhívta a tagokat, az egylet folytatólagos tiszti karának, u. m. társ-elnök, jegyző és pénztáros választására. Ilyenekül egyhangulag megválasztattak: társelnökül Viszth József bars-szt. keresztí, jegyzőül Bielek Bor. Károly trubini és pénztárosul Záborszky Lajos felső-zsdányi r. k. főtanítók.

Ez után következett a múlt évi, őszi tanítói értekezlet jegyzőkönyvének és Bielek B. K. feladatára, az egyházmegyei főtanhatóság részéről visszaküldött bírálatnak olvasása. A jegyzőkönyv megjegyzés nélkül tudomásul vétetett, bírálat végzése pedig: tökéletes kidolgozás és dicséretes jóváhagyás.

Miután a besztercebányai egyházmegyei r. k. tanító-egylet, a II-ik orsz. tan. kép. közgyülésre egyik megválasztott képviselője épen e kör-egylet tagja (Bielek B. Károly) ft. elnök ur által föl-hivatott az előleges, beszámoló beszéd megtartására, mire a jelzett képviselő a II-ik orsz. tan. képviseleti közgyülés lefolyásáról, illetve határozati javaslatairól s véleményeiről részletes, a jelenlévők által éber figyelemmel kísért jelentést terjesztett elő, melyért a gyülés által jegyzőkönyvileg megdicsértetett.

Erre következett a 10—10 arany frankos jutalmak kiosztása.

Ugyanis ft. Chrászte k Mihály, tanfelügyelő elnök ur, a ki nem csak mély tudományu theologus és praktikus paedagogus, hanem mint szenvedélyes gyümölcs-termesztő s terjesztő is országszerte ismeretes és a kinek csinosan berendezett, jó-fekvésű kertje, nem annyira nagyságát de minőségét tekintve, a felvidéken ritkítja párját, abbeli alapos meggyőződésében, miszerint a gyümölcsfatermelési hajlam a köznépnél, csak akkor fog kellő mérvben terjedni, ha első és föltétlen sorban a tanítók példaadásul, a gyümölcsfa termelésel tényleg sokszerüleg foglalkozandnak; e célból saját kerülete tanítói ebbeli buzgósága s érdeklődése fölébresztésére, múlt évi, őszi tanértekezleten három 10—10 arany frankos jutalmat tűzött ki 1) olyan tanítónak, a kinek legtöbb csemetéi és oltványai lesznek; 2) a ki ez évben az oltást legtöbb tanítványával begyakorolta; 3) a ki ez értekezletre, saját termesztett fáiból, legszebb és kellő megnevezéssel ellátott gyümölcsöt hozand.

Tanfelügyelő elnök ur, a két első föltétel állapotáról, a vizsgák alkalmával, személyesen győződött meg, a 3-ik jutalmat illetőleg pedig, a gyülésből kinevezett 3 tagu bíráló bizottság ítélt.

A jutalmak kiosztása a következő:

Az elsőt kapta Záborszky Lajos, felső-zsdányi főtanító; másodikat Viszth József, bars-szt.-keresztí főtanító. Bielek és Búzaalka, mocsári tanító urak megdicsértettek. Harmadikát kapta Ruiszel A. vieszkai tanító. Megdicsértettek és 2—2 palack kitünő egrí ó-borral megajándékoztattak Filkorn József nagylovcsai és Hyros Sándor presztavlkai tanítók.

Fogadja ft. tanfelügyelő elnök ur, ügybuzgósága és áldozatkészsége nyilvánulásaért az egylet nevében legszivélyesb köszönönetemet.

A jutalmak kiosztása után Záborszky Lajos olvasta ez értekezletre kitűzött és kimerítően kidolgozott munkáját: „A népiskolai tulterhelésről“ és ennek beszüntetendő módjairól a mely, megbíralás vé-

gett, az egyházmegyei főtanhatósághoz be-
terjesztetett.

Bielek B. Károly fölhívást tett a je-
lélvökhöz, Cinkó József lutilai, nemrég
tűzkárosítással nagyon is érzékenyen sujtott
tanító-kartárs fölsegélyezése iránt.

Következett a tagsági díjak befizetése, s
végül főt. tanfelügyelő elnök ur fölhívja a
jelenlávöket, miszerint a bekövetkezendő
iskolai évet okvetlenül október 3-ával kezd-
jék meg (mert t. i. régi, kiváltságos(?)
szokás szerint az iskolai év mi nálunk
csak karácsonykor kezdődött és husvétal
végződött); — jelenti, hogy méhészeti, vándor-
tanító Valló ur, okt. 2-án Bars-Szt.
Kereszten előadást tartand, melyre az ér-
tekezlet tagjait meghívja s meghagyja to-
vábbá a tagoknak, miszerint iskoláikban
a magyar nyelvet gyökeresebben tanítsák;
és utasítja, miszerint a netán szükséges tan-
könyvek s eszközöket a „Szent-István“
társulatnál annál is inkább rendeljék meg,
miután itt a Szent-Béla“ egyeslet által
kiadott könyvek is megszerezhetők, ajánlja
Zelliger tankönyveit és a „Né-
p e v e l ő“ pártolását, melyből egy „A
népnevelők mint rendőrök“ c. cikket,
saját véleménye s megjegyzései kíséretében
olvasott föl s miután a jelenlávöknek tü-
relmükért (3½ óra hoztat ültünk) köszö-
nét nyilvánította, az értekezletet bezárta.

Bielek Bor. Károly,

főtanító, a kör-egyeslet jegyzője.

II.

Főtisztelendő Szerkesztő ur!

F. hó 27-én a csejtei esperesi kerület-
ben lévő róm. kath. tanítók megtartották az
őszi körgyülést Pöstyénben, ft. Ponner
János kerületi tanfelügyelő elnökle
alatt. A veni sancte és szent mise után
bevonultunk az ottani r. kath. iskolába, a
hol minket elnök úr rövid, de vázlatos be-
szédjében üdvözölve; egyszersmind örö-
mét fejezte ki, hogy oly szép számmal je-
lentünk meg. Mert kivétel nélkül mind-
nyájan jelen voltunk, mintha mindegyikünk

sejtette volna, hogy valami fontos tárgy-
ról értekezni fogunk.

A jegyzőkönyv átolvasása és hitelesi-
tése után sok mindenféle tárgy került tár-
gyalás alá. Mi közben azon kérdést intézte el-
nök ur a körgyüléshez, akarnánk-e a most ala-
kuló „országos kath. segély alap“-nak tag-
jai lenni? — Miután elnök ur — ki na-
gyon is fáradozik a tanítás mezején — az
országos tanítói segélyalpnak célját és
üdvhátását kifejtette, éljenzés közt s egy-
hangulag mindnyájan annak tagjaivá lettünk.
(Megjegyzendő, még azok is, a kik az
Eötvös-alpnak tagjai voltak.)

Bárcsak minden körgyülésnek oly el-
nöke volna, akkor bizton számíthatunk,
hogy az „Országos kath. segély alap“ gyü-
mölcsöző lesz!*) Vág-Ujhely, 1883. évi okt.
29. Zubek József, néptanító.

III.

Mélyen tisztelt Szerkesztőség!

Az Érsekujvárvideki r. k. népnevelők
egyesületének érsekujvári járásköre, e hó
25-ikén Érsekujvárott tartotta körgyülését.

Ha azt írom, hogy e körnek el-
nöke az érsekujvári plebános ur tartott
lelkes beszédet a szép számmal egybegyült
tagokhoz, talán beválik tudósítasom bekez-
désének, de én ennél sokkal többet akarok
mondani s azt mondom, hogy ama beszé-
det Fábián ur ő nagysága mondta, mire a
nyájas olvasó kezében meghajlik e kedves
lap s ő egy pillanatra föltekintve, mondja :

*) Örvendünk e tudósításnak, bárcsak a hát-
rálávö kerületi esperes urak is hasonlóan buzdulná-
nak az ügy iránt! Ha már Ő Eminentiaja intézkedése
sem tud nekik imponálni, akkor mitehetjük a tol-
lat. De mégsem tesszük le, várunk ez év végeig,
azután pedig nyilvánosságra bocsátjuk azon leveleket,
melyeket egyesektől kaptunk, a kiknek keze meg
van kötve, akkor aztán megnevezzük az illető kerü-
leteket és azt is megemlítjük, hány esztendeje annál,
hogy gyülést hívtak össze? Kérve kérjük az illető
urakat ne kényszerítsenek erre, hanem mozogjanak
már. Jobb most bár elkésve sorakozni, mint soha!
Szívesen elhallgatjuk a mulasztottakat, ha „mea
culpát“ sem mondanak, csak azt lássuk, hogy nem
„javíthatatlanok.“ A szerk.

„Azt jó lett volna hallani.“ De ért is hozzá, hogyan lehet az ember fülén szeiveig hatni.

„A szeretet legyen alapja.“ — mond többek közt, — „összejövetelünknek, mozgató ereje munkálkodásunknak; mi ha lelkünk édes kincse lett, biztos reménnyel nézhetünk a jövőbe, hol ránk a szakadatlan, hűséges összműködés legáldásosabb sikere vár; mert mi tanítva tanulni s tanulva tanítani, — nevelve nevelődni akarunk.“

De ki kívánhatná tőlem, hogy fenkölt szavait sorba véve hűségesen visszaadjam itt, holott én a gyorsírásathoz nem értek de még lassan is nehezen megy az írás mestersége, kivált midőn akkora férfit kellene méltóan festeni, kit közkézen forgó egyházirodalmi művei mindnyájunkévá tettek. Én csak hizelegni tudnék neki, pedig már talán ennyit is kedve ellen szoltam.

A munkakör még e gyűlésre, úgy mint azt alapszabályaink körvonalazzák, megállapítható nem volt, tehát annak munkaidejét ő nagysága a következőkkel töltötte be:

Kívánatos vagy észszerű-e, hogy a kat. népnevelő továbbra is megmaradjon az országos Eötvös-alap támogatójának akkor, midőn a N. M. püspöki kar késznek nyilatkozik egy oly összeg adományozására, mely egy létesítendő kath. segélyalapot azonnal az orsz. Eötvös-alap jelenlegi magasságára emelné, mihelyt azt a r. k. népnevelők egyesületei országos szövetkezetté alakulva óhajtják? Van-e erre jobb felelet, mint egy hálás fohász, meg az, hogy „adjad uram, de mindjárt.“ Kapcsolatosan ezzel, a kath. tanítói árvaház is létre jön, melynek biztos fundamentuma szintén a kegyes püspöki kar leend.

Lám, mennyi boldogságot összeirtam e néhány sorban, s hogy ez valósuljon egyedül rajtunk kath. népnevelőkön áll; bírnunk-e elég gyorsak lenni?

Röviden még csak annyit, hogy a tavaszi közgyűlésre értekezőnek Csepreghy jelentkezett, tantervünk alapján „a polgári jogok is kötelességek a népiskolában“ ci-

mén s hogy a jövő körgyűlés ismét Érsekújvárott lesz.

Egyházi férfiak, mint e körnek tagjai jelen voltak: Főt. Szemerényi Károly esperesplebános ur Tardoskedről, és a naszvadi plebános ur káplánjával.

Isten velünk! Sok jó papot és néptanítót az édes magyar hazának! Tardoskedd, 1883. október hava. Gy. Cs. K. (Kilátásba helyezett becses sorait várja a kiadó.)

Az iskolába járó gyermekek összeírására nézve következő rendelet kelt:

Pozsonyvármegye közigazgatási bizottságának f. 1883. évi októberhó 11-én tartott ülése.

Tárgy.

A megyei közigazgatási bizottság f. évi július 5-ki 681/381. jkvi sz. határozatával elrendelt tankötelesek összeírása megtörténvén, ennek alapján a határozat 6-ik pontja értelmében, az iskolábajárás végrehajtására s ellenőrzésére vonatkozó intézkedések megféléte, s első sorban, — mint az oktatás megkezdése utáni hat hét múlva, — az iskolába beirt és tényleg járó, úgy a 6—12 mint 13—15 éves tanulók névszerinti kimutatása vált szükségessé.

Határozat:

Meghagyatik a szolgabírák és polgármesterek útján a községeknek, hogy a mindennapi (elemi-, felső-, polgári, magán-, otthoni) és ismétlő (vasárnapipar-, rajz-, inas) iskolákba járó tanulóknak, az egyes iskolák vezér- vagy főtanítója által az iskolai naplóból szerkesztett és az illető iskolaszéki elnök által aláirt névszerinti kimutatókat legkésőbb f. évi november 25-éig, de ha csak lehet, még előbb is küldjék be, s ugyan az elüljárók külön kíséző jelentésben az iskolába egyáltalában nem járó tanköteleseket szintén névszerint mutassák ki, megjegyezve mindegyiknél, vajjon testi-lelki baj vagy ruhátlanság következtében vannak-e távol az iskolától? „Az iskolába beirt“, (tényleg járó) „gyermekek névszerinti kimutatása“-ra szükséges mintázott ívek, melyekre 200 tanulót följegyezhetni, 2 krjával Angermayer Károly pozsonyi könyvnyomtató intézetében veendő meg a községek által, mivel a tavalyi számszerinti táblás iveskék már nem érvényesek. Különösen megjegyeztetik, 1) utasításkép a tanítóknak, hogy a „jegyzet“ rovat minden tanulóra nézve figyelemmel betöltendő s a használt tankönyvek osztályonként és szakonként kitüntetendők; 2) utasításképen az elüljáróknak, hogy a más községekben lévő s iskolázó tankötelesekről az illető községek az előirt „D“ naplóból azonnal értesítsenek; továbbá, hogy az otthon házi-oktatásban részesülő tanulókról külön jegyzék

vezetendő, mert ezek év végén az iskolába vizsgatételre kötelezettek, végre hogy az iskolába elfogadható ok nélkül úgy egyáltalában nem járókra, mint az oktatási időközben szintén elfogadható ok nélkül mulasztókra nézve a kéthetenként bekívánandó mulasztási naplók alapján a megintést, s ha ez nem fog, a hanyag szülők büntetését a népokt. törv. 4. §-a értelmében szigorúan és következetesen hajtsák végre, mi különben az annak idején elrendelendő mulasztási kimutatásokból ki fog tűnni. K. m. f.

Gróf Esterházy István s. k., főispán.
Róth József s. k., tanfelügyelő, előadó.

Bottó Károly s. k.,
megyei főjegyző, h. elnök.

Irodalom és művészet.

— Érdekes új heti lap indul meg a fővárosban gróf Kreith Béla, gróf Zichy Imre, legifj. gróf Teleki Sándor és Balázs Sándor szerkesztők vezetése alatt. A lap címe: **Szemle**. Munkatársai előkelő írók. A Szemle harmadfél íven, díszes kiállításban, képekkel univerzális lap, mert politikai, társadalmi, szépirodalmi, stb. rovatai mellett terjedelmes, önálló rovatokat nyit a sport minden ágának, a közgazdaságnak, a művészetnek, az iparnak, a divatnak, stb. Ilyen lap még nem jelent meg magyar nyelven! Gazdag, változatos tartalma kielégítheti a család minden tagját. A Szemle előfizetési ára: fél évre 5 frt, negyedévre 2 frt 50 kr. Az előfizetési pénzek a Szemle kiadóhivatalába Budapest váci körút 17. sz. küldendők. A novemberi mutatóvány számokat az előfizetők ingyen kapják.

— Ifj. Nagel Ottó könyvkereskedésében Budapesten nemzeti színház bérházában megjelent a **Magyar általános levelező** 8 ik füzete szerkeszti Knorr Alajos. A magyar általános levelező eddig megjelent nyolc füzete képezi az egész mű első fél kötetét 387 levélmintával. Egyes füzet ára 30 kr. a husz ívet tartalmazó félkötet ára 2 frt. 40 kr. Ugyanezen kiadónál kapható az „Önügyvéd“ füzetekben, félkötetekben és egész kötetekben füzve és diszkötésben.

V e g y e s .

— A neszombati kath. tanítóegyesületnek legújabb alapító tagja lett ft. **Ikrényi József** korossi plebános úr. Vivat sequens!

— A tankötelemek névszerinti összeírása a Pozsonymegyei tankerületben befejeztetvén, következő eredménnyel mutatkozik: A tankötelemek száma: 50,113; közülök 6—12 éves fiú 19,009,

leány 18,312; 13—15 éves fiú 6582 és leány 6210; a mindennapi tankötelemek között van r. katolikus 31,933; ág. ev. 2084, helv. ev. 924, izrael. 2380; az ismétlődő tankötelemek között van r. kath. 10,684, ág. ev. 791, helv. ev. 372, izrael. 945. A mindennapi ismétlődő r. kath. tankötelemek száma tehát összesen 42,617; a nem katolikus tankötelemek száma tehát 7496, így elenyésző csekély a r. katolikusokéhoz képest; a megye tanügyének emelkedése vagy hanyatlása, mint már említők, tehát csakis tőlünk katolikusoktól függ; nekünk jutott e területen osztályrészül a repositiót megszerezni és fentartani. Jól emlékeznek tiszt. olvasóink, hogy tavál az orsz. statiszt. kimutatások szerint a r. katolikus gyermekek iskolázása volt a legjobb, 89% járván közülök iskolába; a többi felekezetek e tekintetben mind alattunk állottak. Pozsonymegyében azonban e tekintetben még nem mienk a supremetia. Meglátjuk majd, hogy mutatkozik az iskolába járás; a tankötelemek összeírása alapján, épen most készülnek az iskolába tényleg járó tanulók összeírásai s azokat nyomban követendő az iskolamulasztók és iskolakerülők számbavétele! Kérjük tanító társainkat, az iskoláigazgató urakat és iskolaszékeket, tegyék meg kötelességeiket; a községi elüljáróknak majd parancsol a megyei hatóság! Hogy becsületet valjunk kath. népoktatásunkkal ezuttal is, és önkénytes tisztelettel nézhessenek a többi felekezetek a régi egyházra, melytől el tudtak válni. Fel a versenyre! Éleszsűk! —

A nagytanulesányi körü értekezleten részt vett 11 néptanító, 5 plebános és 3 káplán s lelkes közfelkiáltások közt hozott végzés szerint az egész tanítói kar csatlakozott a nmt. magy. püspöki kar által kezdeményezett orsz. kath. tanítói segélyalaphoz, valamint a nagyszombati tanítói egyesülethez. Hasonló határozatot hozott a maga részéről a ntpolesányi esp. ker. lelkészkedő papsága is f. hó 9-én Nadlányban tartott őszi papi gyűlésen. Éljenek!

— Új iskola Pozsonyvármegyében. A vallás és közoktatásügyi magy. kir. ministerium engedélyt adott Hirsch Bernát oklev. tanítónak arra, hogy Somorja városában magán iskolát állíthasson föl. — Andrejka Sarolta oklev. tanítónőnek arra, hogy Szered mezővárosában hat osztályu magyar tannyelvű elemi magán leányiskolát tarthasson fen; gyermekkert nyitására az engedélyt nevezett már előbb nyerte volt.

— A pozsonyi állami felsőbb leányiskolában 40 leánynövendék jár az I. osztályba. Az intézet fokozatosan kifejlesztetik évenként egy osztálylyal, úgy hogy 6 esztendő múlva teljes lesz VI. osztályával. Jelenleg működik benne egy vezérigazgató, egy benső igazgató (középtanodái tanári fizetésekkel) egy kézi munka, — egy torna tanítónő, egy zene-ének, — egy rajz-tanár s a hit-tanárok. Az intézet a volt ipartanítónőképzde helyiségeiben, dunautcaán 33. sz. a. van, szép termekkel, gyönyörű kerttel bír és benne lakásra is be van ren-

deзве. Megjegyezzük, hogy ezen intézet már nem népiskolai intézet, mert középtanodai iránya van s azért össze ne tévesztendő a felső leány népiskolával mert ez felsőbb leánytan- és nevelőintézet középtanodai iránynyal.

— Hol mozdíthatná még elő az állam népiskolák felállítását? A vajkai szigeteken felállított állami iskola példájára, hol annak előtte is volt igen nyomoruságos, iskolának alig nevezhető oktatás, előmozdíthatná az állam rendes iskolák fölállítását Pozsonyvármegyében Humenec és Károly falu pusztákon, Pila, Dimburg, Nagyluca, Kisfalud és Uzsorközségekben, hol mind igen nyomoruságos iskolák léteznek, tanítóik nem képesek s a községek sem képesek rendes tanítókat tartani, csak kontárokot, kik búrmihez jobban érthetnek, mint gyermekek tanításához. Föltéve természetesen az általunk mindig hangoztatott elvet, hogy oly állami iskolákhoz, hol a gyermekek egészben, vagy legalább azok többsége katolikusok jó katolikus és pedig csakis magyar tanítók nevezendők ki, — ami pedig könnyen kivihető, mert a gondnokság teszi a kijelölést, örömet látjuk mi és ezuttal az iskolák jobb berendezését és szaporítását, valamint a helyesebb oktatás előmozdítását.

— Az iskolai takarékpénztárak száma a pozsonymegyei népoktatási tankerületben eddig 12; léteznek ilyenek: Nagymácsédon, Malackán, Somorján, Vajkán, Bur-Szent Miklóson, Kiripolcon, Modoron, Olgyán, Pozsonyban, Sárosfán, Dunaszerdahelyen, jelleg szerint 4 r. kath. 4 izrael. 2 községi, 1 állami s 3 magán iskolánál. Azon iskolai takarékpénztárakba betételeket tett összesen 836 tanuló, a betett összeg mennyisége kitett mult 1882/3. tanévben 3328 ftot! Ime mily nagy összeg, mely nem keletkezhetett volna, ha nincsen iskolai takarékpénztár! Ezen pénztárak a nemzetgazdaságra nézve mindinkább jelentőségtelesebbek lesznek. Ez oly eredmény, mely magától is hallgatag is fennen hirdeti fontosságát, ha már 12 iskola takarékpénztára 3328 frtnyi megtakarított tőkét tud fölmutatni, mily nagy tőkére tehetne szert a tankerület valamennyi 313 népiskolája, ha mind fölkarolnák az intézményt! És mennyi jót lehetne létesíteni ezen pénzmennyiséggel, hát még annak kamataival. Élelmes kihasználás mellett utat-módot lehetne találni, hogy rövid idő múlva nem lenne tanköteles, ki könyv és ruházat hiányból kénylen lenne iskolát mulasztani, iskola és tanító hiányából iskolát nélkülözni. Gondolkozzunk erről egy kissé!

— A pozsonyi két izrael. hitközségnek be kellett zárniok haszontalan előkészítő iskoláikat, melyeket — horribile dictu — még az első osztályu népiskolai gyermekek brillirozására használtak. Jaj neked, szegény paedagógia, ily kinzók kezében! Ismerik-e is ilyenek a te elveid! — Csodálatos hogy eddig is létezhettek ezen előkészítő — se hal,

se hus — féle iskolák; már régen be kellett volna azokat egyszerűen záratni!

Járnak-e szorgalmasan iskolába a tanköteles 6—15 évesek? Ki fog tűnni nem sokára azon kimutatásból, melyeket a megyei hatóság legközelebb be fog követelni valamennyi községtől; a mulasztási naplókat értjük, melyekben a mulasztási eseteket s azok megbüntetését szokottnál szigorubbán fogja ez idén nyomoztatni a közigazgatási bizottság; kérve figyelmeztetjük ez uttal is a tanító, iskolaigazgató urakat s iskolaszékeket, segítsenek össze, hogy a községi elüljárók tegyék és tehesék meg iskoláztatás ellenőrizési kötelességeiket, mert ezek e tekintetben kissé nehézkes mozgásuak, de hiszszük, egy kis erély alulról és fölülről is, megkergeti majd őket!

— „Szent Erzsébethez“ címzett azon új városi népiskola, melyet a pozsonyi r. kath. hitközség leányok számára Pozsonyban a rózsá-utcában felállított s a melyet körülmények szerint korunk népoktatásügyi igényei szerint fokozatosan kifejleszteni iparkodik. Magyarhoni védszentek, mint iskolai geniusok oltalmába ajánlvák Pozsony város r. k. hitközségének valamennyi népiskolai Szent. Mátyos, Szent László, Szent Imre, Szent István, Mi Asszonyunk népiskolai védszentek közül méltó helyet foglal el Szent Erzsébet, kinek emléknapiját épen ma (nov. 15-én) üljük meg s igen örvendünk annak ügyes, mélyenható és hazafias gondolatának, ki Szent Erzsébet nevére címezte az új leányiskolát, ezen szent asszony példájára figyelmeztette a pozsonyi leánysarjadékokat, kinek emléke kétszeresen szent lehet minden jámbor pozsonyi előtt, hisz Szent Erzsébet földije volt, itt született ő Pozsonyban, Pozsony azon szerencsés hely, mely ezen nagy, kedves, még nem katolikusok, sőt nem is keresztények által is tisztelt szent asszonyt magáénak valja, ezen fenkelt példányképet a női erénynek, béketűrésnek, ember s Isten szeretetnek! Valóban van-e egyhamar kedvesebb, vonzóbb, szívhez szólóbb alakja a szentek történetének mind „Magyarországi Szent Erzsébet“ szerencsétlen II. András királyunk leánya! Szelleme, példái, erényei szenteljék meg Istennek az új iskolát s áldja meg azt növendékeiben, kik minden szükséges és hasznos tudományban, de főleg az Isten szeretetében, mely többet ér minden tudománynál gyarapodjanak!

Szerkesztői üzenetek.

Az „antiszemitának.“ Bizalma fölötté megtisztelő reánk nézve. Sajnáljuk, hogy a „Zikzenes Zakzenes“-re kellő felvilágosítást nem nyujthatunk. Tessék a „Füstölő“ szerkesztőjéhez fordulni.